

Maria Full of Grace

En osentimental film om ett sydamerikanskt dilemma; om hur en ung flicka som enda utväg bort från en tillvaro med små framtidsutsikter tar jobbet som knarkkurir. Med magen full av heroinkapslar flyger hon mellan Bogotá i Colombia till New York i USA. En film som också handlar om den gamla vanliga drömmen – eller myten – om frihetens och möjligheternas Amerika.

Från åk 9 och gymnasiet

*En filmhandledning av
Andreas Hoffsten*

Handling

Maria är 17 år och arbetar på en fabrik för snittblommor. Hon tar bort taggar från rosornas stjälkar. Hemma finns mamma, en mormor samt hennes syster som också har ett barn vilka alla lever på Marias magra lön. Omständigheterna är knappa men inte direkt fattiga i det lilla samhälle nära Bogotá i Colombia där de lever. Hon har en halvhjärtad relation till pojkvännen Juan och en dag berättar hon för honom att hon är med barn. Juan vill att de gifter sig och bildar en traditionell familj. Men Maria vill annorlunda, hon vill mer av livet än så. Därför gör hon slut med Juan, säger upp sig på jobbet och hakar på en annan kille, Franklin, som hon träffat på ett danshak och som säger att han kan ordna ett jobb åt henne. Det visar sig att jobbet går ut på att vara knarkkurir till USA, eller ”mula”, som det kallas. Med stor tvekan, men lockad av de snabba pengarna, går hon med på att pröva men hon berättar ingenting hemma utan säger att hon fått jobb i den lilla staden Chiquiraquin. Hon erbjuds femtusen dollar för varje uppdrag.

Inför sin första resa som kurir får hon träna på att svälja vindruvor vilket motsvarar storleken på de kapslar med heroin som varje kurir skall svälja – på fastande mage – inför resan till New York. Maria får även tips av en annan kurir hon lär känna, Lucy, som varnar henne och säger att hon skall vara noga med att kontrollera att gummiöverdraget på kapseln är helt; ”går det sönder är det som en överdos, du är dödens”. Av arbetsgivaren Javier får hon rådet att klä sig snyggt men ”inte som en bondflicka som stylar”.

Med på första resan är också Marias gamla kompis Blanca; en lite mer osäker tjej som tar chansen att hänga med. På planet börjar Lucy må dåligt. Stämningen är tryckt och alltmer nervös sen de landat och går igenom tullen på flygplatsen JFK i New York. En av kurirerna åker fast och förs bort i handbojor. Tullpersonalen fattar även misstanke för Maria och tar in henne för förhör – och hon rabblar de fraser hon lärt sig: att hon skall besöka en syster, att hon sparar till resan, adressen till hotellet hon skall bo på etc. De tror henne inte utan tar ett urinprov och skall just röntga hennes mage då de frågar om hon vet att hon är med barn, vilket också leder till att de inte röntgar då det kan riskera fostret. Hon släpps fri.

Utanför väntar två män i en bil som bryskt tar med Lucy, Blanca och Maria och kör dem till ett enkelt hotellrum där de får stanna kvar tills alla heroinkapslarna kommit ut ”den naturliga vägen”. Men Lucy blir hastigt sämre och förs iväg. Maria och Blanca flyr upprörda tillsammans ut i den villande storstaden där de varken kan språket eller vet hur de ska göra. Men Maria tar tag i situationen och söker upp Lucys syster Carla i stadsdelen Queens. De får bo hos henne ett par dagar. De har med sig knarket som de inte vet vad de skall göra med. Under en promenad i området får Maria syn på en mödraklinik där hon tar en

ultraljudsundersökning. Hon ser konturerna av barnets lilla kropp och när hon hör det pickande ljudet från barnets hjärta sprider sig ett leende över hennes ansikte. Carla berättar om hur mycket större möjligheter Maria har i USA och med vilken stolthet hon själv en gång skickade hem pengar till släkten i Colombia. ”Tro mig, du kommer att stanna kvar här”, spår Carla.

På ett lokalkontor i kvarteret jobbar Don Fernando, en slags rådgivare och allt-i-allo fixare bland colombianerna i Queens. Han får syn på Blancas påse med knark och på så sätt rullas historien upp: Lucy är död, hennes lik har hittats med magen uppskuren. När Carla får veta vad som skett blir hon förtvivlad och kör ut Maria och Blanca som hon anklagar för att ha varit falska.

I desperation ringer Maria killarna från hotellrummet och lämnar över knarket. De får sina pengar, men inte Lucys andel. Maria betalar därför hälften av sin andel, 2 500 dollar, till Don Fernando för att täcka hemtransporten av Lucys döda kropp till Colombia. Senare möter Maria Carla på Lucys begravning och en slags försoning äger rum.

Nu återstår bara att åka hem till Bogotá, men på flygplatsen – just som Blanca har passerat säkerhetskontrollen på väg till planet – bestämmer sig Maria för att stanna kvar i New York och söka lyckan och framtiden bland andra invandrade colombianer i Queens.

Colombia och knarkhandeln

Situationen i Colombia liknar – sedan 2002 då en bräcklig vapenvila avbröts – närmast ett konstant krig där olika så kallat marxistiska gerillagrupper krigar både sinsemellan och mot regeringen. Det talas om ett slags trefrontskrig som pågått med olika intensitet sedan tidigt 50-tal och som förvärrades under 80-talet då kokainkartellerna växte i styrka och inflytande. En kombination av svaga regeringar, ett land med stora regionala och kulturella skillnader och stora pengar i omlopp är bidragande orsaker till landets politiska instabilitet. Den tredje parten består av olika paramilitära grupper på yttersta högerkanten som genom åren har växt fram ur jordägarnas livvaktstyrkor.

Presidenten heter Alvaro Uribe och kom till makten på löften om att få landet på fötter och bekämpa den impopulära gerillan. Uribe beskrivs som en hårdhänt högerpolitiker som hanterar landet som sin privata hacienda, men han har USA:s stöd. Mot regeringssidan finns starka misstankar om att såväl militär som polis delvis både är lierade med och finansierade av olika knarksyndikat.

Av Colombias omkring 45 miljoner innevånare lever enligt FN organet UNHCR:s beräkningar tre miljoner som så kallade internflyktingar, mestadels landsbygdsbefolkning som kriget bringat på flykt. Av dessa uppskattas 30 % av kvinnorna bli med barn innan vuxen ålder.

De olika gerillagrupperna kontrollerar cirka 40 % av Colombias yta. FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) grundades av bönder 1965 utifrån kommunistisk ideologi och stöddes direkt av Sovjet. Efter Sovjets sammanbrott 1991 blev FARC alltmer isolerat och kriminaliserat och bedriver numer kidnappning och utpressning för att finansiera sin verksamhet. Civila bönder får sitta emellan och är i första hand de som faller offer för det utbredda våldet i samhället.

USA, dit den mesta narkotikan går, för en politik som går ut på att komma åt produktionen av kokabladen och inte så mycket slå mot distributionen och själva kokaintillverkningen. I sin ”Plan Colombia” har 150 miljoner dollar lagts ned på att bränna och giftbespruta kokaodlingarna vilket i sin tur har lett till att många bönder förlorar sin utkomst och hamnar i social utslagning och misär. Giftet, Glyfosfat, är också så giftigt att det skadar miljön i bl a Amazonas dit det leds via grundvattnet.

Själva odlingen av kokablada har annars en lång kulturell historia i landet. Bladen tuggas av de fattiga för att hålla hungerkänslorna stången och bergsbefolkningen behöver kokan för att

bättre kunna ta upp syret i den höglänta terrängen. Kokan har alltså kulturella förtecken och det är först i kokaintillverkningen som den processas till en starkt vanebildande drog, Colombias vid sidan av kaffe, olja, bananer och guld största ”exportvara”.

Efter den vänsterorienterade politikern Hugo Chavez vinst i Venezuela och socialisten Lula da Silvas i Brasilien samt Ricardo Lagos i Chile märks en viss nervositet i USA:s politik inför ett Sydamerikanskt scenario liknande det på 70-talet med en allt starkare vänster.

I Colombia har såväl press som etermedia svårt att rapportera och ta ansvar för sin uppgift som en balanserande ”tredje statsmakt”. 120 journalister har mördats under 1990-talet efter att ha skrivit om droghandel och korruption enligt siffror från engelska BBC.

- Colombia är på många sätt ett typiskt land i Sydamerika som efter en positiv utveckling på 50-talet hamnat i en neråtgående spiral till följd av krig och djupa sociala ekonomiska skillnader bland folk. Den roll USA spelat på ”sin bakgård” är också föremål för kritik. Dela in klassen i grupper som får till uppgift att undersöka olika sidor av landets ekonomiska såväl som sociala situation och förutsättningar. Var finns problemen? Vad bör göras först? Argumentera för olika lösningar och låt en grupp utgöra FN:s nationalförsamling som sedan i god demokratisk ordning röstar fram ett beslut.

Drömmen om Amerika

För Maria och för ungdomar i hennes situation är det ganska självklart att tänka tanken på att emigrera från Colombia. De fattiga har små utsikter att förändra sin livssituation i ett samhälle där enligt siffror från UNHCR gapet mellan fattig och rik är bland de största i världen.

Chansen att en flicka vid löpande bandet på en fabrik för snittblommor – sjutton år gammal och redan gravid – skall lyckas förändra sin situation till något annat än ett i bästa fall framtida giftermål och ett liv som mer eller mindre förtryckt hustru, är förstås i det närmaste obefintlig. En av de få vägar som bär bort från ett sådant starkt begränsat liv går tyvärr via rollen som just knarkkurir.

Maria är med andra ord ett offer för ekonomiska realiteter och i förlängningen krig, men det innebär inte att hon tänker som ett offer. Hon har stor integritet och handlingskraft och när den motorcykelåkande Franklin dyker upp på ett disco och lockar med stora pengar så är givetvis frestelsen stor. Maria beslutar sig för att ta chansen trots att hon säkert förstår att det är en riskfylld väg hon ger sig in på. Det hon tjänar i minimilön på rosfabriken, cirka 130 dollar i månaden, motsvarar ungefär vad ett gram kokain kostar på gatan i USA. Hon tjänar 5 000 dollar för att riskera livet som ”mula”, vilket för henne motsvarar 38 månadslöner. Värdet på de 62 kapslar hon bär med sig i magen uppgår till cirka 75 000 dollar eller drygt en halv miljon kronor.

- Maria lämnar sin mamma, syster och mormor kvar i Colombia för att själv söka lyckan i USA. Hur ser vi på hennes val ur moralisk synpunkt. Är hon en svikare? Eller gör hon rätt som tänker på sin egen framtid?
- Maria ångrar sig på flygplatsen och vänder tillbaka till ett liv i USA. Hur tror eleverna att Maria kommer att lyckas? Och vad händer med Blanca, hur kommer det att gå för henne i livet?
- Låt eleverna ta reda på vad som skulle hända om Maria kom till Sverige som flykting. Skulle Sverige ta emot henne? Kolla med Migrationsverket om deras riktlinjer. Vad

innebär i praktiken de nya direktiv verket fått om att särskilt se till kvinnors situation i flyktingfrågor? Är Maria ett offer för krig?

- Hur skulle du göra om du var ung i Colombia, skulle du stanna och kämpa eller fly utomlands?
- Den gamla amerikanska myten om att komma från ingenstans och bli miljonär är seglivad. (Inte minst filmindustrin gillar att hålla den vid liv!) Verkligheten är givetvis en helt annan för det stora flertalet. Vad är det som gör framgångsmyten så levande?

Vår relativa aningslöshet

Samtidigt som du läser detta kanske några andra ”Marior” sitter med heroinkapslar i magen på ett flygplan till USA. Eller andra minderåriga flickor som kallblodigt utnyttjas sexuellt på någon marknad i det rika väst, eller småbarn som knyter mattor eller utför andra slitsamma jobb för struntlöner – allt för att vi i väst ska kunna fortsätta att leva våra liv i lyx och överflöd alltefter läggning och smak.

- Vi lever i ett informationssamhälle i väst som utifrån ett historiskt perspektiv är enastående rikt och tillgängligt. Ändå vet vi så förhållandevis lite – eller väljer vi att inget veta om hur andra människor, företrädesvis i u-länderna, tvingas leva sina liv?
- Det är naturligtvis ingen större poäng att klä sig i säck och aska men vad kan vi på individplanet göra? Tror eleverna att en rättvis värld är möjlig?

Filmens berättarspråk

Regissören Joshua Marston har i tidningsintervjuer erkänt sin tacksamhet till den engelske regissören Ken Loach (*Kes – falken, Family Life, Raining Stones, My name is Joe, Sweet Sixteen* och snart *En öm kyss*). Marston har också valt att jobba med okända skådespelare, ibland rena amatörer för att komma bort från den stjärnfixering som så hårt kan styra vår attityd till rollen. *Maria Full of Grace* är även något så ovanligt som en thriller om narkotika utan en massa skottlossning, det råder tvärtom en närmast dokumentär känsla i filmen och flertalet gestalter såsom exempelvis tullpersonalen på Kennedy Airport liksom killarna som tar emot Maria, Blanca och Lucy – ja, de gör bara sitt jobb så att säga. På detta sätt tydliggör regissören att det är systemet som det är fel på och inte – vilket Hollywoodfilmen annars kännetecknas av – individen. Det funkar alltså sällan i verkligheten att röjer man bara ”the bad guy” ur vägen så är allt frid och fröjd. Livet är mer komplicerat än så.

Källor

www.unhcr.org FN:s organ med massor av statistik över olika länder.

www.sida.se Länkar till Colombia.

www.nrc.no Norska flyktingrådet har ett stort engagemang i Colombia.

www.forumsyd.se Svensk matnyttig sajt.

www.rb.se Rädda barnen har många bra uppgifter och länkar.

www.migrationsverket.se Här står det mesta om svensk flyktingpolitik

USA 2004

Manus & regi: Joshua Marston

Foto: Jim Denault

Klippning: Anne McCabe, Lee Percy
Musik: Jacobo Lieberman & Leonardo Heiblum

I rollerna

Maria – Catalina Sandino Moreno
Blanca – Yenny Paola Vega
Lucy – Guilied López
Franklin – John Alex Toro
Carla – Patricia Rae
Juan – Wilson Guerrero
mfl

Tekniska uppgifter

Speltid: 101 minuter
Ljud: Dolby Digital
Format: Vidfilm
Censur: Från 11 år
Svensk premiär: 29 oktober 2004

Distribution

Scanbox Entertainment, Östgötagatan 48, 116 64 Stockholm Tel: 08-545 787 80, fax 08-545 787 89 www.scanbox.com För bokning: Clas Gunnarsson; 0701-85 76 10 el. clas.gunnarsson@bostream.nu